

**„SLOVENSKÝ PARLAMENT A SLOVÁCI V ZAHRANIČÍ – AKO
ĎALEJ PO VOĽBÁCH 2020“**

X. OKRÚHLY STÔL (TABLE RONDE)
K PROBLEMATIKE SLOVENSKEJ DIASPÓRY VO SVETE
BRATISLAVA 4. JÚL 2019

Vydavateľ

Združenie nezávislých expertov pre otázky dejín a života zahraničných Slovákov, Migrácia
SK, Nadácia Národný Pamätník Slovenského Vyst'ahovalectva

Zostavovatelia

Claude Baláž
Dušan Mikolaj

Zodpovedný redaktor

Ján Bilik

TLAČOVÁ SPRÁVA

Slováci v zahraničí žiadajú vládu o opatrenia na zastavenie asimilačných procesov a na zmenu jej doterajšej politiky po voľbách 2020

Slováci zo Slovenska i zahraničia sa stretli na pôde Národnej rady Slovenskej republiky, aby prerokovali otázky súvisiace so stavom slovenskej diaspóry a jej odrazom v kontexte štátnej politiky vo vzťahu k Slovákom žijúcim v zahraničí na obdobie po parlamentných voľbách 2020.

Odborné podujatie sa konalo pod záštitou Anny Verešovej, predsedníčky Výboru NR SR pre ľudské práva a národnostné menšiny, v predvečer pamätného dňa Slovenskej republiky Dňa zahraničných Slovákov (5. júla). Jeho organizátormi boli už po desiatykrát Nadácia Národný pamätník slovenského vyst'ahovalectva a mimovládne organizácie (napr. Migrácia SK a Združenie nezávislých expertov pre otázky dejín a života zahraničných Slovákov).

Okrúhleho stola s názvom „*Slovenský parlament a Slováci v zahraničí – ako ďalej po voľbách 2020*“ sa zúčastnili zástupcovia niektorých politických strán a hnutí (OL'ANO, SaS, KDH a SMER-SD), bývalý člen Senátu Parlamentu Českej republiky a predseda Stálej komisie tohto Senátu pre krajanov žijúcich v zahraničí Tomáš Grulich, Mária Patakyová verejná ochrankyňa práv, ako aj zástupcovia krajanových organizácií a komunít zo zahraničia.

Spoločne sa zhodli na viacerých odporúčaníach a požiadavkách vo vzťahu k prezidentke SR, Národnej rade SR a vláde SR. Medzi najzásadnejšie z nich patrí:

- ✓ požiadavka na vykonanie všetkých opatrení na zastavenie asimilačných procesov týkajúcich sa Slovákov v zahraničí a na podporu pri sčítaní obyvateľstva v zahraničí v roku 2021,
- ✓ zmena doterajšej politiky predstaviteľov štátu a najmä vlády SR vo vzťahu k Slovákom v zahraničí (legislatívne opatrenia, dotačný systém, koncepcia štátnej politiky),
- ✓ zriadenie Stálej komisie pre zahraničných Slovákov v parlamente,
- ✓ zmena volebnej legislatívy s cieľom možnosti voliť elektronicky alebo aspoň na zastupiteľských úradoch v zahraničí, plnenie platných uznesení vlády SR (napr. výška dotácií, Múzeum a Pamätník slovenského vyst'ahovalectva), ale aj
- ✓ došetrenie káuz, akou je napr. Slovenský dom v Prahe a iných doterajších pochybení Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí.

SLOVÁCI ŽIJÚCI V ZAHRANIČÍ !

Ak máte záujem priamo v parlamente Slovenskej republiky hovoriť o svojich problémoch, potrebách a požiadavkách, zúčastnite sa nasledujúceho pripravovaného podujatia.

NECH TO NIE JE O VÁS BEZ VÁS

Pri príležitosti pamätného dňa Slovenskej republiky Dňa zahraničných Slovákov pripravujeme odborné podujatie venované problematike vzťahov Slovenskej republiky a slovenskej diaspóry vo svete. Podujatie sa bude konať v predvolebnom roku parlamentných volieb 2020 ako odraz na otázky, ktoré v posledných rokoch rezonujú medzi Slovákmi v zahraničí, ku ktorým patrí spravodlivý a technicky jednoduchý systém uplatnenia ich volebného práva, a to tak pri voľbách do parlamentu, ako aj pri voľbách prezidenta SR. Chceme tak nadviazať na tradíciu okrúhlych stolov (table ronde) venovaných slovenskému zahraničiu, ktoré sa konajú od roku 2002. V tomto roku bude v poradí už desiatym, jeho pracovným názov je:

„SLOVENSKÝ PARLAMENT A SLOVÁCI V ZAHRANIČÍ – AKO ĎALEJ PO VOĽBÁCH 2020“

a uskutoční sa pod záštitou ANNY VEREŠOVEJ, predsedníčky Výboru Národnej rady Slovenskej republiky pre ľudské práva a menšiny

dňa 4. júla (štvrtok) 2019 v rokovacej miestnosti výboru v budove NR SR, v areáli Bratislavského hradu – pri Mikulášskej bráne na 2. poschodí.

Výsledky pracovného rokovania budú obsiahnuté v záveroch, ktoré účastníci v podobe odporúčaní predložia Národnej rade Slovenskej republiky, vláde Slovenskej republiky a inštitúciám, ktoré majú v náplni svojej činnosti problematiku Slovákov žijúcich v zahraničí.

Dovoľujeme si Vás pozvať na pripravované odborné podujatie.

Bude pre nás ct'ou, ak prijmete naše pozvanie.

Prípravný výbor

**ZDRUŽENIE NEZÁVISLÝCH EXPERTOV
PRE OTÁZKY DEJÍN A ŽIVOTA ZAHRANIČNÝCH SLOVÁKOV (ZNE)
OBČIANSKE ZDRUŽENIE**

V Bratislave, dňa 8. marec 2019

Vážené dámy, vážení páni,
milí zahraniční krajanovia,

Združenie nezávislých expertov pre otázky dejín a života zahraničných Slovákov v spolupráci s Nadáciou Národný pamätník slovenského vystažovalectva, Migráciou SK a ďalšími občianskymi združeniami si Vás dovoľujú informovať, že pri príležitosti pamätného dňa Slovenskej republiky Dňa zahraničných Slovákov pripravuje odborné podujatie venované problematike vzťahov Slovenskej republiky a slovenskej diaspóry vo svete. Podujatie sa bude konať v predvolebnom roku parlamentných volieb 2020 a poskytne možnosť zaoberať sa otázkami, ktoré v posledných rokoch rezonujú medzi Slovákami v zahraničí, ku ktorým patrí najmä spravodlivý a technicky jednoduchý systém uplatnenia ich volebného práva, a to tak pri voľbách do parlamentu, ako aj pri voľbách prezidenta SR. Chceme tak nadviazať na tradíciu okrúhlych stolov (table ronde) venovaných slovenskému zahraničiu, ktoré sa konajú od roku 2002. V tomto roku bude v poradí už desiatym, jeho pracovným názov je:

**„SLOVENSKÝ PARLAMENT A SLOVÁCI V ZAHRANIČÍ
– AKO ĎALEJ PO VOĽBÁCH 2020“**

a uskutoční sa pod záštitou **ANNY VEREŠOVEJ**, predsedníčky Výboru Národnej rady Slovenskej republiky pre ľudské práva a menšiny

**dňa 4. júla (štvrtok) 2019 v rokovacej miestnosti výboru v budove NR SR, v areáli
Bratislavského hradu – pri Mikulášskej bráne na 2. poschodí.**

Výsledky pracovného rokovania budú obsiahnuté v záveroch, ktoré účastníci v podobe odporúčaní predložia Národnej rade Slovenskej republiky, vláde Slovenskej republiky a inštitúciám, ktoré majú v náplni svojej činnosti problematiku Slovákov žijúcich v zahraničí a môžu byť zohľadnené aj vo volebných programoch politických strán a hnutí pre parlamentné voľby 2020.

Dovoľujeme si Vás pozvať na pripravované odborné podujatie. Bude pre nás ct'ou, ak prijmete naše pozvanie.

S úctou a krajanickým pozdravom

Dr. Claude Baláž v. r.
predseda

Na hrádzi 193/67, 851 10 Bratislava, mobil: 0903/715541, e-mail: claude.balaz@chello.sk
IČO : 36067181, číslo účtu : VÚB 1456163451/0200, IBAN: SK06 0200 0000 0014 5616 3451, BIC: SUBASKBX

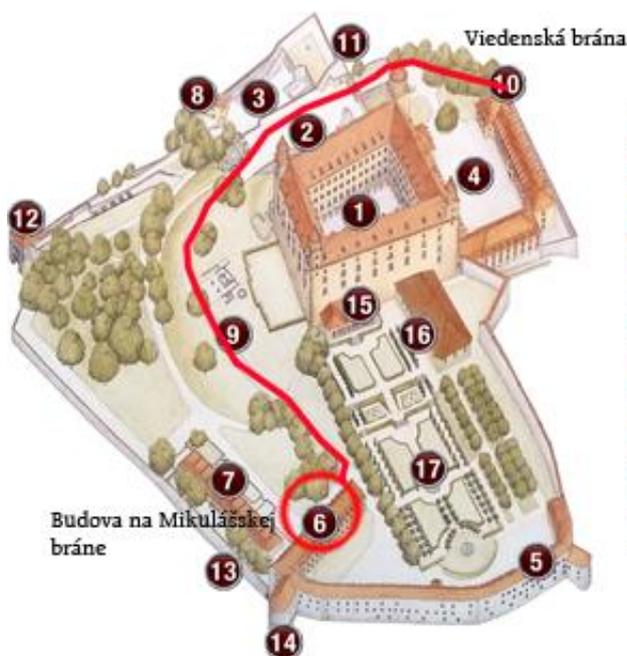
X. OKRÚHLY STÔL (TABLE RONDE)
K PROBLEMATIKE SLOVENSKEJ DIASPÓRY VO SVETE
BRATISLAVA 4. JÚL 2019

„SLOVENSKÝ PARLAMENT A SLOVÁCI V ZAHRANIČÍ
– AKO ĎALEJ PO VOĽBÁCH 2020“

<u>Záštita:</u>	Mgr. Anna VEREŠOVÁ predsedníčka Výboru Národnej rady Slovenskej republiky pre ľudské práva a národnostné menšiny
<u>Termín konania:</u>	4. júl (štvrtok) 2019
<u>Miesto konania:</u>	Národná rada Slovenskej republiky, Výbor Národnej rady Slovenskej republiky pre ľudské práva a národnostné menšiny, rokovacia sála v areáli Bratislavského hradu.
<u>Pracovný program:</u>	
8.30 – 9.00 hod.	Prezentácia účastníkov
9.00 – 9.10 hod.	Privítanie účastníkov a príhovor (Mgr. Anna Verešová)
9.10 – 9.40 hod.	Ako ďalej po voľbách 2020? (Mgr. Miroslav Sopko - OBYČAJNÍ LUDIA a nezávislé osobnosti (OLANO), doc. PhDr. Martin Klus, PhD., MBA – Sloboda a Solidarita)
9.40 – 9.50 hod.	Návrh programu pre slovenskú diaspóru (PhDr. Claude Baláž združenie nezávislých expertov pre otázky dejín a života zahraničných Slovákov)
9.50 – 10.00 hod.	Voľby zo zahraničia (Dipl. Ing. Dušan Klimo, Nemecko, Únia Slovákov v zahraničí)
10.00 – 10.15 hod.	Pamätník slovenského vyst'ahovalectva – pamätník migrácie (Ing. Ján Bílik, Nadácia Národný pamätník slovenského vyst'ahovalectva.)
10.15 – 10.25 hod.	Prestávka
10.25 – 10.50 hod.	Zahraníční Češi jsou součástí dějin společnosti českých zemí. A jak v budoucnosti? (PhDr. Stanislav Brouček CSc., Etnologický ústav Akademie věd České republiky.)
10.50 – 11.05 hod.	Politika ČR ve vztahu k diaspoře (PhDr. Tomáš Grulich, Senát České republiky)

- 11.05 – 11.15 hod. **Výzvy Slovákov v juhovýchodnej Európe**
(Michal Spevák, Čiernohorsko - slovenské priateľstvo)
- 11.15 – 11.25 hod. Prestávka
- 11.25 – 11.35 hod. **Slovenská republika a slovenské menšiny z bývalého Uhorska**
(Jozef Schwarz)
- 11.35 – 11.45 hod. **Kde hľadať zlomky pamätníka vyst'ahovalectva a migrácie do Čiech**
(PhDr. Helena Nosková, Centrum výskumu menšín, Praha)
- 11.45 – 12.00 hod. **Slovenský dom v Prahe – problémy a riešení**
(Pavel Obrcian, bývalý tajomník Slovenského domu v Prahe)
- 12.00 – 13.00 hod. **Diskusia**
- 13.00 – 13.20 hod. **Prijatie záverečných odporúčaní**
- 13.20 - 13.30 hod. **Ukončenie podujatia (spojené s občerstvením)**

Rokovacia miestnosť výboru je v budove NR SR, v areáli Bratislavského hradu – pri Mikulášskej bráne na 2. poschodí.

SPRÁVA O KONANÍ PODUJATIA

Zasadnutie otvoril a moderoval **Milan Vetrák** asistent poslancov NR SR a konzultant pre domáce i medzinárodné inštitúcie v oblasti legislatívy, európskeho práva a právneho prekladu, ktorý privítal účastníkov a odovzdal slovo Anne Verešovej, predsedníčke Výboru Národnej rady Slovenskej republiky pre ľudské práva a národnostné menšiny.

Anna Verešová pozdravila všetkých prítomných a vyjadrila sa, že je pre ňu čťou ak mohla nad týmto podujatím prevziať záštitu. Problematika slovenskej diaspóry je neoddeliteľne spätá s národnou identitou. Spolupatričnosť je vecou udržiavania vzájomných vzťahov medzi Slovákami po celom svete. Pripomenula, že tak ako na Slovensku jestvujú národnostné menšiny, tak aj krajanovia formujú v zahraničí slovenské menšiny a komunity. Tieto témy treba otvárať, ako výzvy ktorým čelí celá slovenská diaspóra. Poukázala na súčasné migračné pohyby, najmä mladej generácie, ktoré nemožno zastaviť a budú prebiehať aj v budúcnosti. O to je dôležitejšie udržiavať dobré vzájomné vzťahy. Život v zahraničí otvára nové horizonty, ale nesmíme zabúdať na spolupatričnosť tých doma as tými v zahraničí. Verí, že toto podujatie napomôže predmetným snaženiam. (zvukový záznam).

Miroslav Sopko poslanec NR SR, člen Mandátového a imunitného výboru NR SR a Výboru NR SR pre vzdelávanie, vedu, mládež a šport. Poďakoval zahraničným Slovákom za udržiavanie dedičstva predkov. Vyslovil poľutovanie, že slovenská politika nedokázala odstrániť viaceré bariéry. Treba hľadať stratené väzby, ktoré tu boli v minulosti. Mnohí Slováci majú svoje korene v zahraničí. Treba podporiť tých a tie akcie, ktoré na tieto problémy poukazujú a hľadajú východiská. Jednoznačne treba podporovať slovenské= menšiny a komunity v zahraničí. Politická strana OLANO má pripravených 15 opatrení ako zlepšiť túto situáciu a konkrétne ich vymenoval. Považuje za dôležité zlepšiť štátnu politiku vo vzťahu k Slovákom v zahraničí oblasti legislatívy, kultúry, školstva, vnútra zahraničných vecí a sociálnej starostlivosti. Odchody mladých ľudí považuje za vážny problém, ktorému treba venovať permanentnú a zvýšenú pozornosť. (zvukový záznam).

Martin Klus, poslanec NR SR, podpredseda Výboru NR SR pre európske záležitosti. Poďakoval za možnosť opäť vystúpiť na okrúhlym stole a pokračovať v diskusii a dialógu o slovenskej diaspóre. Je tu veľa nových otázok, ktoré sa týkajú Slovákov v zahraničí a mnoho z nich je dlhodobo nezodpovedaných. Jednou z nich je aj problematika vzniku nových národnostných menšín a komunit v zahraničí. Treba venovať pozornosť podnetom zo zahraničia. K dôležitým otázkam a problémom patrí najmä: nepretrhnutie väzieb medzi

domovom a zahraničím, možnosti volieb zo zahraničia a doterajšie snaženia v parlamente, otázka dvojitého občianstva, vytvorenie podmienok a motiváciu pre návraty zo zahraničia. Dúfa, že tieto problémy sa budú riešiť po nastávajúcich voľbách do NR SR a nájdu svoje miesto v budúcom programovom vyhlásení vlády SR. Ministerstvo zahraničia musí byť vo vzťahu k slovenskému krajanškému zahraničiu aktívnejšie a posilniť pozíciu honorárnych konzulátov. Osobitná otázka je spojená s existenciou Slovenských domov v zahraničí, ich budovaním, postavením, úlohami a činnosťou. Verí, že konanie okrúhlych stolov k problematike slovenskej diaspóry vo svete prispeje pri hľadaní a riešení viacerých otázok v danej oblasti. (zvukový záznam).

Claude Baláž, predseda Združenia nezávislých expertov pre otázky dejín a života zahraničných Slovákov. V príspevku načrtol návrh programu pre slovenskú diaspóru na roky 2020 – 2024. Zdôraznil potrebu legislatívnych úprav, ktoré by zjednotili odbornú terminológiu ktorá sa týka slovenskej diaspóry. Poukázal na marginalizované problematiky slovenskej migrácie a života slovenských komunit v zahraničí, na formálnosť a neplnenie koncepcie štátnej politiky a naznačil niektoré programové východiská. (príloha).

Dušan Klimo, Nemecko, predseda Únie Slovákov v zahraničí. V príspevku sa zaoberá otázkou, do akej miery si môžu občania Slovenskej republiky s trvalým bydliskom v zahraničí uplatniť svoje právo voliť, ktoré im zaručuje Ústava Slovenskej republiky. Počet týchto potenciálnych voličov kolíše v značnej miere s aktuálnymi spoločensko - hospodárskymi podmienkami v krajinách v ktorých žijú a pôsobia. Vychádzajúc z týchto údajov sa dá povedať, že v súčasnosti v zahraničí pracuje, študuje alebo z rozličných iných dôvodov sa nachádza okolo 250 – 400 tisíc občanov Slovenskej republiky s právom voliť. Toto číslo predstavuje cca. 5 -10% celkového voličského potenciálu.

Súčasná legislatíva SR neumožňuje občanom SR žijúcim v zahraničí plne využívať toto občianske právo a tento absurdný stav doteraz odolal všetkým pokusom o nápravu, Príčin neochoty zo strany slovenských legislatívcoov a ich politického zázemia je viacero. Jeden z najzávažnejších má korene v úplnom nezaujme materskej krajiny o túto skupinu svojich občanov, ale aj v dôsledku totálneho zlyhania koncepcie štátnej politiky Slovenskej republiky vo vzťahu k Slovákom žijúcim v zahraničí.

Ján Bílik, predseda Migrácie SK. Stručne informoval o vzniku, cieľoch a činnosti nadácie Národný pamätník slovenského vyst'ahovalectva. S cieľom zistiť názory na štátnu politiku Slovenskej republiky vo vzťahu k zahraničným Slovákom nadácia pripravila internetovú anonymnú anketu. Je výsledky boli priblížené aj pomocou grafov a jednoznačne potvrdili

neradostný a kritický stav tejto problematiky. Výsledky ankety ukázali aj vôľu tieto vzťahy zlepšiť pri rešpektovaní názorov tých, ktorých sa to bezprostredne týka (zvukový a obrazový záznam).

Milan Vetrák, poslanec mestskej časti Bratislava – Petržalka a poslanec mesta Bratislavy informoval o novej alternatíve umiestnenia budúceho pamätníka vyst'ahovalectva spolu s múzeom v Petržalke. (zvukový záznam).

Stanislav Brouček, vedecký pracovník a expert na krajanskú problematiku, Etnologický ústav Akadémie vied Českej republiky. V príspevku „Zahranční Češi jsou součástí dějin společnosti českých zemí. a jak v budoucnosti?“ zdôraznil, že súčasná ekonomická, kultúrna a sociálna orientácia Českej republiky na zahraničných Čechov, zatiaľ neprerástla do jasne formulovanej migračnej a krajanskej politiky. Pri formulovaní tejto politiky bude aj naďalej treba počítať s tým, že jednotlivé časti diaspóry majú vedľa značného priestorového rozptýlenia po celom svete a vedľa toho, že sa ho pokúšame definovať ako spoločenstvo, majú tieto skupiny rôznorodé pozadie svojho historického vývoja. Bohužiaľ, zatiaľ sa toto úsilie nedostalo do programu žiadnej politickej strany, čo ináč znamená, že ako politický problém neexistuje. Zatiaľ zostáva permanentný dialóg akademickej sféry s legislatívou a exekutívou, avšak bez politického riešenia. (príloha).

Tomáš Grulich, emeritný predseda Stálej komisie PČR pre krajanov žijúcich v zahraničí Priblížil súčasnú štátnu politiku Českej republiky vo vzťahu k zahraničným Čechom. Záujem o krajanov, jeho formy, problémy a riešenia. Poukázal na reemigráciu po roku 1989 a problémy s integráciou návratilcov. Osobitne reemigráciu z Ukrajiny a najnovšie z Venezuely. Voľby zo zahraničia sú upravené zahraničnými volebnými okrskami pri zastupiteľských úradoch. V súčasnosti prebieha proces snahy o zmenu volebného zákona. V Českej legislatíve zákon umožňuje dvojité občianstvo tí Česi, ktorí ho v minulosti stratili, alebo im bolo odňaté, majú možnosť ho znovu získať, stačí na to prehlásenie. V súčasnosti prebieha diskusia o pojme „krajan“. V zahraničí rastie počet českých škôl, ktoré český štát podporuje finančne, personálne i materiálne a výsledky takéhoto štúdia sú akceptované v Českej republike. (zvukový záznam).

Michal Spevák, novinár a nezávislý politický expert as krajiny západného Balkánu, Čiernohorsko – slovenské priateľstvo. V obsažnom príspevku približuje vznik a činnosť Čiernohorsko – slovenského priateľstva v Podgorici a život slovenskej komunity v Čiernej hore. Osobitný význam majú tabuľky, ktoré približujú počty Slovákov v Srbsku a Čiernej hore od roku 1850 po súčasnosť. Veľkú pozornosť venuje štátnej politike Čiernej hory a jej

starostlivosť o krajanov v zahraničí a modelu jej inštitucionálneho a legislatívneho zabezpečenia. Podobne približuje aj model Srbska a Chorvátska. V záverečnej časti prináša návrhy smerované do oblasti štátnej politiky Slovenskej republiky.(príloha).

Jozef Schwarz, publicista, expert na oblasť tzv. Dolnej zemi a postmoderne štáty. Na úvod zdôraznil, že jadrom práce so zahraničnými Slovákami je udržanie ich slovenskosti, prípadne jej rozvoj in situ. Spolupráca (nie starostlivosť) štátu so slovenskou diaspórou, jej obsah, formy a metódy musia vychádzať z charakteru vzniku slovenských menšín v tej ktorej zahraničnej krajine. Tie vznikli dvomi cestami. Prvou cestou je migrácia Slovákov postupne z Uhorska, Česko-Slovenska alebo z dnešnej Slovenskej republiky do sveta v priebehu takmer 150 rokov. Príčiny boli ekonomické, politické alebo mix oboch. Slováci žijúci v zahraničí na území bývalého Uhorska musia mať absolútnu prednosť aj v práci Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí alebo akéhokoľvek iného ústredného orgánu Slovenskej republiky povereného starostlivosťou o Slovákov v zahraničí. Naša práca so Slovákami žijúcimi v zahraničí je stále poplatná obdobiu pred vznikom dnešnej Slovenskej republiky. Dobe, ktorá prácu s roztrateným slovenským národom (menšinami a komunitami) mala na okraji svojej pozornosti. V najbližšom čase (do jedného roka i menej) je potrebné spracovať (novú) koncepciu štátnej politiky voči Slovákom v zahraničí. Pri jej tvorbe zväziť náplň (celý text predtým), miesto (samostatný ústredný orgán a či súčasť ministerstva?) a postavenie (rozpočtový chlievik v štátnom rozpočte?) ústredného orgánu pre zahraničných Slovákov s prednostným prístupom k slovenským národnostným menšinám. (príloha).

Pavel Obrcian, bývalý tajomník Slovenského domu v Prahe. Oboznamuje s podnetom viacerých krajanských spolkov na nápravu fungovania Slovenského domu v Prahe a preskúmania možného subvenčného podvodu v súvislosti s týmto projektom. Poukazuje na vážne nedostatky pri vzniku tohoto projektu a schválení dotácie zo strany Slovenskej republiky a vážne nedostatky pri jeho fungovaní. Na záver je priložený návrh opatrení na zlepšenie tohto stavu a odstránenie nedostatkov.(príloha).

Zuzana Palovic, University of Surrey, United Kingdom/(bez osobnej účasti). Začiatkom 21. storočia Európa otvorila svoje hranice krajinám spoza bývalej železnej opony. Odvtedy získalo viac ako 100 miliónov občanov slobodu pohybu na západ bez víz. To ponúka výrazný odklon od minulosti, keď bola migrácia umelo zadržovaná štyri desaťročia v kontexte strednej a východnej Európy (CEE). Studená vojna a stavba železnej opony nevideli takmer 40 rokov medzi oboma hemisférami takmer žiadny kontakt. To znamená, že boli izolované sociálne siete, čo obmedzovalo prístup k novým poznatkom a informáciám, ako aj prísna

štátna cenzúra médií a vzdelávania. Krajiny strednej a východnej Európy ako Rumunsko, Moldavsko a Slovensko neboli na medzinárodnom trhu prítomné. Tieto populácie neboli vystavené slobodnému podnikaniu, pretože všetky súkromné aktíva boli kolektivizované, zatiaľ čo nemali prístup k predaju na medzinárodnom trhu. V súčasnosti pretrvávajú medzery v znalostiach a zručnostiach napriek rozšíreniu EÚ. Celý región postkomunistického bloku trpí nedostatkom koncepčných a praktických znalostí v podnikaní v oblasti postupov. (angl.ň príloha).

Mária Patakyová verejná ochrankyňa práv (ombudsman). Vyjadrila svoj záujem o danú problematiku, prisľúbila sledovať a obhajovať práva Slovákov v zahraničí a v tomto smere podávať iniciatívne návrhy vláde i parlamentu.

DISKUSIA

Martin Klus poslanec NR SR, skupina opozičných poslancov dala podnet na Najvyšší súd na prešetrovanie ich žiadosti o úpravu volebného zákona k voľbám zo zahraničia, ktorú parlament odmietol. (zvukový záznam).

Vladimír Skalský, riaditeľ Slovenského domu v Prahe a predseda občianskeho združenia Svetové združenie Slovákov v zahraničí. Reagoval na podnet časti krajských spolkov v Česku o ktorých informoval P. Obrcián. Vznesené obvinenia odmietol ako neopodstatnené a nepravdivé a doložil to aj stanoviskom iných krajských spolkov. Faktom ostáva, že slovenské krajské hnutie v Česku je nejednotné, diferencované a to ovplyvnilo obsah uvedeného podnetu. Ľutuje, že tento okrúhly stôl a pôda NR SR sa nechali „zneužiť“ na prezentáciu takýchto obvinení. Svoje stanovisko a snahu nedemokratickým spôsobom zakázať vystúpenie P. Obrciana adresoval ako požiadavku v liste predsedníčke Výboru NR SR pre ľudské práva a menšiny A. Verešovej (príloha).

Prejavil záujem o ďalší vývoj štátnej politiky vo vzťahu k Slovákom v zahraničí, ale si myslí, že SR má ešte veľké rezervy. Zaujal postoj k otázkam týkajúcich sa volieb zo zahraničia, štátnych dotácií, využívania honorárnych konzulátov, zriadeniu osobitnej komisie v NS SR, k definícii krajana, k návratovej politike a reemigrácii a ďalšie. (zvukový záznam).

Claude Baláž, organizátor okrúhlych stolov. Kategoricky odmieta tvrdenia predsedu občianskeho združenia V. Skalského, že okrúhle stoly a pôda NR SR sú zneužívané proti Slovákom v zahraničí. Od prvého okrúhleho stola v roku 2002 sa táto pôda stala ojedinelou platformou pre slobodnú demokratickú výmenu informácií a názorov na zlepšenie vzťahov

medzi Slovenskou republikou a slovenskou diaspórou vo svete, kde každý má právo vyjadriť svoj názor. (zvukový záznam).

Gabriela Madrová, riaditeľka odboru medzinárodnej spolupráce Ministerstva kultúry SR. Informovala o činnosti ministerstva vo vzťahu k Slovákom žijúcim v zahraničí a kooperácii s inštitúciami a orgánmi štátnej správy. Slováci v zahraničí nie sú primárnym kultúrnej politiky ministerstva, ale len ad hoc. Osobitne sa dotkla otázky zriadenia múzea kultúry zahraničných Slovákov, ktoré v súčasnej dobe nie je priechodné. (zvukový záznam).

Ludomir Molitoris, generálny tajomník Spolku Slovákov v Poľsku. Poukázal na kauzu s ministrom M. Lajčákom, ktorý absolútne ignoroval Slovákov v Poľsku. Tak sa štátna politika nerobí a kritizoval činnosť ministerstva zahraničia vo vzťahu ku krajanom. Považuje za absolútnu chybu, že problematika zahraničných Slovákov spolu s úradom prešla pod Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí, za lepšiu považuje predošlý model, keď problematika bola pod Úradom vlády SR. Kriticky sa vyjadril k systému štátnych dotácií pre krajanov. Informoval o situácii a problémoch slovenských a českých domov v Poľsku. Ďalej informoval o novej slovenskej pracovnej emigrácii v Poľsku, ktorá má úplný defívit národného povedomia, čo negatívne pôsobí na krajskú verejnosť. Žiadal, aby pri uzatváraní bilaterálnych zmlúv sa nezabúdalo na krajanov a aby k ich tvorbe boli prizývaní. Pripomenul negatíva spojené so zrušením Domu zahraničných Slovákov v Bratislave na Štefánikovej ulici, stratu jedných priestorov pre prezentáciu zahraničných Slovákov a neschopnosť, či nezáujem vlády nájsť primeranú náhradu. Tzv. osvedčenia Slováka žijúceho v zahraničí považuje za prekonané, zbytočné a nepotrebné, okrem iného aj zaťažené zbytočnou byrokraciou. Pokiaľ ide o agentúru SARIO, ak bude poskytovať len poradenské služby a nie konkrétnu pomoc, je pre zahraničných Slovákov nepotrebná. (zvukový záznam).

Jozef M. Rydlo, exilový kultúrny činiteľ a bývalý poslanec NR SR, predseda Únie slovenských spisovateľov, umelcov a kultúrnych tvorcov žijúcich mimo územia Slovenska. Spomenul v minulosti existujúcu Komisiu pre zahraničných Slovákov v NR SR. O Slovákov v zahraničí majú naše politické elity len vtedy, keď sa blížia voľby. Súčasný model volieb zo zahraničia je nedostatočný. Iné štáty vo vzťahu k svojim krajanom majú aktívnejšiu politiku. Poukázal na systém iných krajín ako Francúzsko, Taliansko, Maďarsko, Poľsko a ďalšie. Je chybnou, že Úrad pre Slovákov žijúcich v zahraničí nie je v postavení ústredného orgánu štátnej správy V Slovenskej republike nejstuuje taký štátny orgán, ale je pod ministerstvom zahraničných vecí., to nie je dobrý model. V praxi pretrváva rezortizmus i keď formálne je vytvorená bez kompetenčná akási Rada pre krajanov. Všetky doterajšie koncepcie štátnej politiky vo vzťahu k Slovákom v zahraničí majú len verbálny charakter, v praxi je minimálne

účinná, Kultúrna politika štátu nevenuje kultúre Slovákov v zahraničí takú pozornosť, aby bola jej neoddeliteľnou súčasťou, ale nie marginalizovanou, Chýba vedecká štátna inštitúcia, ktorá by vedecky danú problematiku skúmala, chýba múzeum a ochrana kultúrneho dedičstva, archívna a knižničná činnosť, pedagogická na vysokých školách i ako súčasť školskej výchovy mladej generácie. Skôr sa hľadá spôsob ako niečo urobiť, spôsob ako neurobiť, prevládajú slová. Politika v zahraničnom Slovákovi nemôže závisieť od toho, ktorá politická strana, či koalícia je momentálne pri moci, kto vyhrá alebo prehrá voľby. Za vážny nedostatok považuje neúčast' zástupcov cirkví na Slovensku na tomto podujatí. (zvukový záznam).

Miroslav Bartoš, esejista, spisovateľ, publicista, spoločnosť prof. M. Slivku. Vyjadril sa ku komunite Slovákov v Argentíne ako etnograf o ktorých natočil dokumentárny film. V tejto komunite sa diferencovane prejavujú skoro všetky tu prezentované problémy, Tým základným je problém identity jej uchovania a foriem i keď je neraz odrazom situácie na Slovensku, kde tento problém narastá. V ich prípade je umocnený neprajnou legislatívou. Chýba vedecký výskum tejto problematiky zo strany štátu a absencia adekvátnej vedeckej inštitúcie.(zvukový záznam).

Viktória Skřivánková, členka tímu Akadémie LEAF. Priblížila ciele, činnosť tejto neziskovej organizácie a zapájanie slovenských komunit v zahraničí, Zdôraznila ich význam v oblasti kapitálovej politiky a nedocenený vedomostný potenciál. LEAF sa venuje aj návratovej politike a atraktivite Slovenska. Štátna politika vo vzťahu k slovenskému zahraničiu by mala byť koncepčná a koherentná. V súčasnosti je bezzubá, chýba jej potrebná odbornosť a partnerstvo. Prepojenie si vyžaduje účasť štátu s neštátnym sektorom a najmä koncepciu pre budúcnosť, do úvahy treba zobrať aj generačnú výmenu. (zvukový záznam).

Milan Galanda, právnik špecialista na samosprávu, generálny sekretár Únie miest Slovenska. Na Slovensku asi nie je mesto, či obec z ktorej by sa niekto nevysťahoval do zahraničia. Po týchto odchodoch vznikla personálna diera, lebo v koncepcii štátnej politiky chýba motivačný faktor, ktorý by pozitívne ovplyvnil návratovú politiku, ktorá de facto nejestvuje. Pri tvorbe koncepcie štátnej politiky pre budúce obdobie odporúča nezabúdať na osobnosti slovenského zahraničia. Osobitnú pozornosť bude potrebné venovať storočnému výročiu odtrhnutia Slovákov žijúcich v Poľsku od pôvodného materského územia. (zvukový záznam).

Viliam Jablonický († 20.8.2019), redaktor, novinár, kritik umenia a dejín umenia. Treba zásadne zmeniť politiku kultúry vo vzťahu k Slovákom žijúcim v zahraničí. Úrad pre Slovákov žijúcich v zahraničí, treba vyňať z kompetencie ministerstva zahraničia, dať mu autonómnu pozíciu a začleniť aspoň po Úrad vlády SR. V súčasnosti je to malá formálna

inštitúcia, ktorá da zaoberá len dotáciami. Na rozdiel od nej Dom zahraničných Slovákov bola komplexne dobudovaná inštitúcia, ktorá zabezpečovala výskum aj prezentáciu.

Dokonca aj za totality Ústav marxizmu – leninizmu pri ÚV KSS mal dokonale zmapovaný exil a krajanské organizácie v zahraničí. Dnes zlyháva reflexia na slovenské zahraničie.

Chýba štátna vedecká a múzejná inštitúcia, ale aj pravidelná prezentácia vo verejnoprávnom rozhlase a televízii. (zvukový záznam).

Návrh záverečných odporúčaní a požiadaviek, prečítal J. Bílik. V diskusii (Obrcian, Bartoš, Baláž, Molitoris, Sopko – zvukový záznam) odzneli pripomienky a návrhy na doplnenie a úpravu. Účastníci okrúhleho stola prijali upravené znenie odporúčaní.

Ukončenie podujatia. M. Vetrák ukončil rokovanie 10. okrúhleho stola k problematike slovenskej diaspóry vo svete a poďakoval všetkým za účasť a NR SR za podporu a poskytnutie priestorov.

VYHLÁSENIE SLOVÁKOV DOMA A V ZAHRANIČÍ K PAMÄTNÉMU DŇU SLOVENSKEJ REPUBLIKY „DEŇ ZAHRANIČNÝCH SLOVÁKOV“

*Slovensko a Slovenská republika vždy považovali
a považujú Slovákov v zahraničí za integrálnu národnú
súčasť, ich život a dejiny za súčasť slovenských národných dejín
a ich kultúru za súčasť národného kultúrneho dedičstva.*

(Deklarácia Národnej rady Slovenskej republiky, Bratislava 6.júla 1999)

*Slovenská republika podporuje národné povedomie a kultúrnu identitu Slovákov
žijúcich v zahraničí, podporuje ich inštitúcie zriadené na dosiahnutie tohto účelu
a vzťahy s materskou krajinou.*

(Ústava Slovenskej republiky, článok 7a)

V predvečer pamätného dňa Slovenskej republiky Dňa zahraničných Slovákov sa stretli Slováci zo Slovenska i zahraničia, aby prerokovali otázky súvisiace so stavom slovenskej diaspóry a jej odrazom v kontexte štátnej politiky vo vzťahu k Slovákom žijúcim v zahraničí na obdobie 2020 – 2024, ktorí prijali nasledujúce odporúčania a požiadavky.

Odporúčania:

- Odporúčame prezidentke Slovenskej republiky, aby agendu slovenskej diaspóry začlenila do pôsobnosti svojej kancelárie a považovala ju za integrálnu súčasť zahraničnej politiky štátu.

- Odporúčame Národnej rade SR, aby kontrolovala vládu SR a žiadala od nej plnenie záväzkov a uznesení vlády, ktoré prijala vo vzťahu k Slovákom žijúcim v zahraničí.
- Odporúčame vláde SR odstrániť deformácie v štátnej politike vo vzťahu k Slovákom žijúcim v zahraničí, ktoré sú dlhodobo kritizované odborníkmi a krajanými spolkami a organizáciami vo svete, a rešpektovať špecifické potreby jednotlivých krajaných komunít vo svete.
- Odporúčame politickým stranám a hnutiam v Slovenskej republike, aby problematiku slovenskej diaspóry a Slovákov žijúcich v zahraničí prijali do svojich volebných programov a pretavili do Vládneho programu na roky 2020 – 2024.
- Odporúčame slovenskej diaspóre vo svete vytvoriť zastupiteľský orgán porovnateľný s orgánmi v štátoch EÚ, v ktorom by boli zástupcovia krajaných komunít z celého sveta.

Požiadavky:

- Žiadame Národnú radu SR, aby zriadila Stálu komisiu pre Slovákov žijúcich v zahraničí.
- Žiadame vládu SR, aby pri zostavovaní návrhu štátneho rozpočtu na rok 2020 (a na ďalšie roky) rešpektovala vlastné uznesenie č. 625 zo 17. 9. 2008, a to pri vyčlenení finančných prostriedkov na podporu projektov v slovenskom zahraničí (dotácie), ale aj na podporu realizácie Pamätníka slovenského vysťahovalectva – pamätníka migrácie a Múzea slovenského vysťahovalectva.
- Žiadame vládu SR, aby vypracovala audit štátnej pomoci Slovákom žijúcim v zahraničí za obdobie 1993 – 2019.
- Žiadame vládu SR, aby zriadila pracovnú expertnú skupinu zloženú z nezávislých odborníkov pre prípravu novej koncepcie štátnej politiky vo vzťahu k slovenskej diaspóre.
- Žiadame vládu SR, aby dôsledne kontrolovala výdavky na zahraničné pracovné cesty zástupcov Slovenskej republiky za Slovákami žijúcimi v zahraničí, reprezentačné náklady týchto osôb, ako aj dary, ktoré tieto osoby prijímajú v zahraničí od subjektov, ktorým udelili dotácie z prostriedkov štátneho rozpočtu.
- Žiadame vládu SR, aby prepracovala platnú slovenskú legislatívu, najmä zákon o Slovákoch žijúcich v zahraničí, tak, aby zohľadňovala členstvo Slovenska v EÚ, zakotvovala moderný systém udeľovania štátneho občianstva a statusu Slováka žijúceho v zahraničí, a ktorá by umožnila väčšie zapojenie sa Slovákov žijúcich v zahraničí do celoštátnych volieb a ľudových

hlasovaní zo zahraničia elektronicky, alebo aspoň prostredníctvom zastupiteľských úradov SR v zahraničí.

- Žiadame vládu SR, aby štandardizovala finančnú a inú podporu krajanským organizáciám a spolkom s cieľom vyhnúť sa netransparentnosti, kauzám a podozreniam zo subvenčných podvodov.
- Žiadame vládu SR, aby podnikla všetky dostupné kroky na zastavenie asimilačných procesov týkajúcich sa Slovákov žijúcich v zahraničí a na podporu prihlásenia sa osôb slovenskej národnosti k svojmu pôvodu v blížiacom sa sčítaní obyvateľstva v členských štátoch EÚ v roku 2021, predovšetkým prostredníctvom všetkých nástrojov podpory, ktorými disponuje najmä Úrad pre Slovákov žijúcich v zahraničí, tak, aby sa k slovenskému pôvodu prihlásil čo najväčší počet krajanov.
- Žiadame vládu SR, aby v blížiacom sa sčítaní obyvateľstva v členských štátoch EÚ v roku 2021 podnikla všetky dostupné kroky, aby sa Slováci žijúci v zahraničí prihlásili k slovenskej národnosti – výkonne predovšetkým prostredníctvom nástrojov, ktorými disponuje najmä Úrad pre Slovákov žijúcich v zahraničí.
- Žiadame vládu SR, aby jej politika vo vzťahu k Slovákom žijúcim v zahraničí bola koncepčná, koherentná, odborná, založená na partnerských vzťahoch a zameraná primárne na vzájomne prospešnú spoluprácu v budúcnosti.
- Žiadame vládu SR, aby podporovala slovenské školy a vzdelávacie inštitúcie v zahraničí porovnateľne a recipročne ako podporuje menšinové školstvo v SR a reformovala vysielanie učiteľov do zahraničia. Aj na základe pozitívnych skúseností zo zahraničia (napr. Česká republika a Maďarsko) odporúčame vláde SR, aby na tieto posty boli popri kvalifikovaných učiteľoch vysielané aj osoby s iným ako pedagogickým vydelaním, ktoré by v slovenskom zahraničí pôsobili v postavení lektorov pre kultúru a jazyk so zameraním na krajanские komunity.
- Žiadame vládu SR, aby upravila zmluvu č. MK - 57/2017/M o zabezpečení služieb verejnosti v oblasti rozhlasového vysielania a televízneho vysielania na roky 2018 – 2022 (ďalej len „Zmluva“), a to počnúc dodatkom k tejto zmluve na rok 2020 tak, aby na obrazovkách RTVS zahŕňala programovú službu zameranú na propagáciu a popularizáciu národného kultúrneho dedičstva krajanov žijúcich vo svete.
- Žiadame Úrad pre Slovákov žijúcich v zahraničí, aby dôsledne prešetril kauzu Slovenského domu v Prahe, štandardizoval dotačné zmluvy týkajúce sa tohto domu, bezodkladne sa zaoberal všetkými podozreniami v súvislosti s týmto projektom a vykonal opatrenia, ktoré požadujú zástupcovia krajanských organizácií a spolkov v podnete adresovanom tomuto úradu dňa 10. 6. 2019.

- Žiadame Úrad pre Slovákov žijúcich v zahraničí, aby v rámci svojho dotačného systému venoval osobitnú pozornosť vzniku a fungovaniu krajanských médií, ako aj podpore vzdelávacích aktivít a uchovávanía materinského jazyka, a v spolupráci s ďalšími partnermi napomáhal ekonomickým investíciám SR do krajín a oblastí v zahraničí, v ktorých žije slovenská komunita.

Bratislavský hrad, 4. júl 2019

PRÍLOHY

(Baláž, Klimo, Brouček, Spevák, Schwarz, Obrcian, Palovic, Skalský)